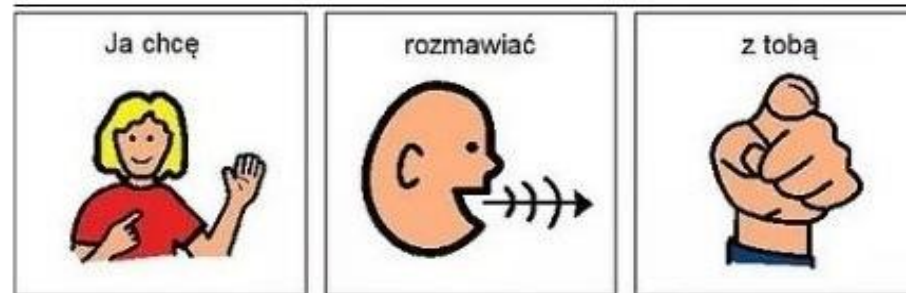

INNOWACJA PEDAGOGICZNA

„KOMUNIKACJA ALTERNATYWNA DROGĄ DO SAMODZIELNOŚCI”
baza pomocy do komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC)
przygotowana z wykorzystaniem programu
Boardmaker.

Autorzy: Monika Kluka, Lucyna Kisiała-Majerczyk, Anna Gawlik

Autorzy:

Monika Kluka - logopeda

Lucyna Kisiała-Majerczyk – oligofrenopedagog

Anna Gawlik – neurologopeda, psycholog

Rodzaj innowacji:

Innowacja ma charakter metodyczny – dot. materiału edukacyjnego i terapeutycznego w formie zestawów tematycznych dla uczniów z niepełnosprawnością, którzy borykają się z trudnościami w komunikacji kanałem werbalnym.

Zakres innowacji:

- Adresatem innowacji są uczniowie Zespołu Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem wychowanków Ośrodka Rewalidacyjno Wychowawczego w Cieszynie oraz oddziału w Istebnej, komunikujący się za pomocą alternatywnych i wspomagających metod komunikacji. Innowacja będzie realizowana od października 2020 – maja 2021.
- Zajęcia z wykorzystaniem materiałów powstałych w ramach innowacji odbywać się będą w ramach kształcenia zintegrowanego, zajęć rewalidacyjnych, edukacji wczesnoszkolnej oraz zajęć logopedycznych – w zależności od tematu i formy zajęć – od października 2020 do maja 2021r.

Motywacja wprowadzenia innowacji:

„Komunikacja to umiejętność, której można się nauczyć.

*Jeśli tylko nad nią popracujesz,
możesz bardzo szybko poprawić jakość
każdej części swojego życia”.*

(Brian Tracy)

Komunikacja to podstawowe prawo każdego człowieka. Niestety nie każdy ma możliwość swobodnego, werbalnego komunikowania się. Brak kompetencji werbalnych uniemożliwia wyrażanie swoich potrzeb, myśli, opinii, odczuć oraz komplikuje nawiązywanie relacji z innymi. Tym osobom przychodzi z pomocą zbiór metod stosowanych do porozumiewania się drogą niewerbalną, zwaną komunikacją alternatywną i wspomagającą (AAC). AAC wspiera rozwijanie się tożsamości, autonomii, poczucia niezależności, a tym samym istotnie wpływa na życie osoby niemówiącej. Nabywanie kompetencji komunikacyjnej to szalenie ważny aspekt terapii, z uwagi na to, iż spontaniczna komunikacja osoby niemówiącej daje jej szansę na bycie samodzielnym.

Z tej przyczyny, w wyniku kilkuletnich obserwacji autorek, zrodził się pomysł na innowację. Zauważyłyśmy, że prawidłowo rozwinięte kompetencje i umiejętności komunikacyjne sprzyjają procesowi nabywania umiejętności samoobsługowych i społeczno-emocjonalnych. Postanowiłyśmy stworzyć bazę pomocy edukacyjnych i terapeutycznych dostosowanych do potrzeb komunikacyjnych naszych uczniów. Baza ta będzie wspierać uczniów komunikujących się niewerbalnie, mających trudności z odbieraniem i rozumieniem mowy oraz tych, których mowa z różnych przyczyn jest nieefektywna. Na brak efektywności w nadawaniu mowy wpływa m.in.:

- ograniczony zasób kompetencji komunikacyjnych i językowych, który uniemożliwia nabywanie systemu językowego,
- ograniczony do kilku komunikatów słownik,
- echolalia,

- znacznie zaburzona, niezrozumiała dla otoczenia, artykulacja.

U uczniów, którzy nie mają skutecznego narzędzia do komunikacji, obserwuje się często tzw. zachowania kontekstowo niepoprawne (trudne), poprzez które dziecko próbuje się z innymi skomunikować. Dysponując własnym narzędziem do komunikacji uczniowie mają możliwość wyrażenia własnych potrzeb, a tym samym zakomunikowania innym własnego zdania. Brak możliwości komunikowania się werbalnie nie jest bowiem równoznaczny z brakiem intencji komunikacyjnej. W takiej sytuacji z pomocą przychodzi komunikacja alternatywna i wspomagająca (AAC) w postaci symboli przedstawionych za pomocą systemu gestów lub znaków graficznych, które pozwalają osobie zrozumieć język i stopniowo, coraz lepiej, go używać.

W procesie systematycznego i starannego przygotowywania materiałów do zajęć dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w zindywidualizowanym procesie dla każdego z nich osobno, zdarzało się nam, terapeutom, długotrwale poszukiwać i wielokrotnie tworzyć nowe pomoce dydaktyczne. Stało się to głównym motywatorem do stworzenia własnej, rozbudowanej bazy z materiałami.

Główny cel innowacji:

Głównym celem innowacji jest przygotowanie materiału dydaktyczno-terapeutycznego w postaci zestawów tematycznych do wykorzystania podczas zajęć w naszej Placówce. Planujemy stworzyć bazę materiałów dydaktyczno-terapeutycznych do komunikacji alternatywnej przydatną do przekazywania treści związanych z codziennym funkcjonowaniem dzieci mających trudności z komunikacją werbalną. Docelowo innowacja zakłada stworzenie bazy zestawów PCS – zestawów tematycznych oraz przykładowych zeszytów do komunikacji. Zeszyty będą służyły jako egzemplarze pokazowe, na bazie których nauczyciele i terapeuci będą mogli stworzyć indywidualne zeszyty dostosowane do potrzeb i możliwości swoich uczniów. Wśród zestawów znajdują się takie zagadnienia, jak:

- samoobsługa (przygotowanie posiłków, czynności sprzątające, higiena osobista)
- czynności z życia domowego (zamiatanie, odkurzanie, pranie)
- czynności związane z bezpieczeństwem
- komunikowanie potrzeb i emocji
- komunikowanie dolegliwości zdrowotnych

- zwroty grzecznościowe.

Elementy kompletów będą przygotowane do wielokrotnego wykorzystania i kopiowania na użytek własny pracowników Placówki, w wersji elektronicznej i drukowanej. Zestawy i zeszyty do komunikacji zostaną opracowane za pomocą programu komputerowego do komunikacji wspierającej i alternatywnej Boardmaker. Opracowane przez nas pomoce będą ogólnodostępne – do wypożyczenia w gabinetach logopedycznych, s. 4 i s. 16 oraz w s. 215C.

Innowacja ma w dużej mierze charakter prognostyczny. Jeżeli ta forma wspomagania procesu dydaktycznego sprawdzi się, a materiały będą wykorzystywane w trakcie zajęć, innowacja zostanie rozbudowana o nowe treści w roku szkolnym 2021/2022. Ponadto, celem innowacji jest włączenie wychowawców oraz terapeutów w proces tworzenia i rozszerzania materiałów zawartych w zestawach.

Nowatorstwo

Do naszej Placówki uczęszczają uczniowie ze zróżnicowanymi umiejętnościami komunikowania się – od uczniów komunikujących się wyłącznie niewerbalnie po uczniów o różnym stopniu efektywności komunikacji werbalnej. Pomimo wieloletniej pracy z pomocami z obszaru komunikacji alternatywnej i wspomagającej, na co dzień brakuje bazy skatalogowanych pomocy, które w szybki i łatwy sposób można by wykorzystać podczas zajęć.

Innowacja pozwoli na sprawniejsze i bardziej elastyczne poruszanie się w wybranej tematyce, dzięki czemu treści będą trafniej dobierane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Jest to niezwykle przydatne w pracy w grupach, w których uczniowie znajdują się na różnych poziomach funkcjonowania poznawczego, komunikacyjnego i społeczno-emocjonalnego. Wierzymy w to, że dzięki tak przygotowanym zestawom komunikatów w postaci symboli PCS uczniowie będą mieli możliwość sprawniejszego nabywania kompetencji językowych, poszerzania słownictwa biernego i czynnego. Ponadto, wzrośnie ich intencja i motywacja komunikacyjna oraz spadnie poziom frustracji związanej z byciem nierozumianym.

Cele operacyjne:

1. Kreowanie pozytywnego myślenia i wiary we własne możliwości;
2. Poprawa interakcji z rówieśnikami poprzez podnoszenie kompetencji językowej i komunikacyjnej;
3. Nauka rozumienia i używania alternatywnych środków komunikacji bez potrzeby stosowania mowy werbalnej;
4. Znalezienie takiej formy ekspresji, która stanie się dla osoby niemówiącej stałym sposobem komunikacji;
5. Poszerzanie zasobu słownictwa biernego i czynnego;
6. Rozwijanie samodzielności;
7. Rozwijanie sfery poznawczej i utrwalanie wiadomości związanych z wybraną tematyką;
8. Rozwijanie umiejętności komunikacyjnych;
9. Usprawnianie kompetencji językowych i komunikacyjnych;
10. Usprawnianie percepcji wzrokowej, słuchowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej;
11. Rozwijanie umiejętności tworzenia prostych kategorizacji;
12. Zachęcanie do wykorzystania zdobytych wiadomości i umiejętności w praktyce.

Przewidywane efekty:

1. Staje się bardziej samodzielny i pewny siebie;
2. Ma większą wiarę we własne możliwości;
3. Wzrasta poziom jakości życia;
4. Jest lepiej rozumiany przez innych;
5. Korzysta ze zdobytych umiejętności komunikacyjnych;
6. Posługuje się szerszym słownictwem biernym i czynnym;
7. Potrafi dokonywać analizy i syntezy wzrokowej oraz słuchowej;
8. Wzrasta poziom koncentracji na komunikacie;

9. Wykorzystuje nabyte kompetencje językowe i komunikacyjne;
10. Umiejętniej korzysta ze zdobytych wiadomości i umiejętności w praktyce;
11. Potrafi dopasować komunikat adekwatny do sytuacji i miejsca;
12. Zmniejszenie frustracji wynikających z braku zrozumienia;
13. Potrafi odpowiedzieć na pytania;
14. Potrafi prosić o pomoc.

Plan pracy

1. Określenie zakresu tematycznego i treści pomocy dydaktycznych (październik 2020);
2. Określenie struktury zestawów tematycznych (listopad 2020);
3. Realizacja zajęć w oparciu o przygotowane zestawy tematyczne podczas zajęć edukacyjnych i logopedycznych (od października 2020 do maja 2021);
4. Ewaluacja programu w formie ankiety wśród nauczycieli (czerwiec 2021).

Ewaluacja:

Autorki innowacji „Komunikacja alternatywna drogą do samodzielności” będą prowadziły systematyczną ewaluację (w formie ankiety, obserwacji) od momentu przystąpienia do realizacji zajęć z zestawami tematycznymi. Zadaniem takiej ewaluacji będzie ulepszanie własnej innowacji poprzez zmiany w trakcie wdrażania.

Po zakończeniu realizacji innowacji, przeprowadzona będzie ewaluacja sumatywna za pomocą ankiety sporządzonej wśród wytypowanej grupy nauczycieli wykorzystujących w swojej pracy metody wspomagającej i alternatywnej komunikacji. Pozwoli ona na sprawdzenie efektywności innowacji. Ważnym elementem ewaluacji będzie obserwacja uczniów podczas zajęć z zestawami oraz współpraca z innymi osobami korzystającymi z przygotowanych materiałów w celu wymiany spostrzeżeń. Na tej podstawie zapadnie decyzja o rozbudowaniu innowacji w kolejnych latach.

Literatura:

Błęszyński J., *Alternatywne i wspomagające metody komunikacji*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2008

Kazimierska M., Sikora B., *Wybór systemu porozumiewania się w zależności od kompetencji poznawczych, percepcyjnych i ruchowych ucznia* [w] M. Przybysz-Piwkowa (red.) *Metody wspomagające rozwój mowy w różnych jego opóźnieniach*, Wyd. Dig , Warszawa 2002, s. 81-94